

مدیر طرح از طرف مجری: امیر ناظمی

همکاران اصلی در تدوین گزارش: شادی ضیغمی، مینا درویش، امیرحسین عصارزاده، امیر ناظمی

نشانی کارفرما: اراک، بلوار فاطمیه، استانداری مرکزی، تلفن: ۰۸۶ - ۳۳۶۶۶۰۰۱

نشانی مجری: تهران، کریمخان، ایرانشهر، آذرشهر، شماره ۱۱، طبقه اول، تلفن: ۰۲۱-۸۸۳۰۰۷۵۵

Info@atinegaar.com

www.atinegaar.com

گزارش «پروفایل شهرستان دلیجان» پیرو قرارداد شماره ی ۹۱/۸/۲ ص با موضوع آینده‌نگاری آمایش استان مرکزی (اجرای فاز دوم مطالعات آمایش استان) تهیه شده است.

صحت مندرجات گزارش برعهده‌ی مدیر طرح پژوهشی است.

کلیه حقوق و مالکیت دستاوردهای حاصل از این گزارش متعلق به مجری و کارفرما به صورت مشترک است.

هرگونه نسخه برداری از آن، اعم از کپی، نسخه برداری الکترونیکی و یا ترجمه بخش یا تمام آن، و استفاده از محتوای گزارش منوط به اخذ مجوز کتبی از مجری و کارفرما و با استناد به کلیه اطلاعات گزارش مجاز است.

Delijan County Profile

Report No. 25-6

Main Project:

Markazi Spatial Foresight

© Copyright 2015, Atinegaar Thinktank

All rights reserved.

Published March, 2015

This document may not, in whole or in part, be copied, photocopied, reproduced, translated, or reduced to any machine readable form without Atinegaar's formal permission. Every effort has been made to ensure the accuracy of this document. However, Atinegaar shall not be liable for any error or for incidental or consequential damages pertinent to the form, performance, or use of this document or the examples within. The information herein is subject to change without notice.

Trademarks

Other product names mentioned in this document may be trademarks or registered trademarks of their respective companies and are the sole property of their respective owners.

چکیده

این گزارش به ارائه تصویری از شهرستان دلیجان مبتنی بر نتایج مطالعات آینده‌نگاری آمایش استان مرکزی می‌پردازد. بر این اساس پس از مقایسه شهرستان دلیجان با سایر شهرستان‌های استان مرکزی از منظر چند شاخص کلیدی در دسترس، تلاش شده است تا نتایج بخش‌های مختلف مطالعه در خصوص شهرستان دلیجان، در این گزارش به صورت خلاصه ارائه شود. در پایان نیز نقش شهرستان دلیجان با توجه به ویژگی‌ها و پتانسیل‌هایش در جهت پیشبرد اهداف و راهبردهای استان، تبیین شده است.

کلیدواژه: شهرستان دلیجان، توسعه، تفکر ارزشی، توان اکولوژیک، راهبردهای آمایشی پابرجا

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
۱ شهرستان دلیجان از منظر آمار	۱
۲ مهمترین نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای شهرستان دلیجان	۱۷
۱-۲ نقاط قوت	۱۷
۲-۲ نقاط ضعف	۱۸
۳-۲ فرصت‌ها	۱۸
۴-۲ تهدیدات	۱۸
۳ وضعیت توان اکولوژیکی شهرستان دلیجان	۱۹
۴ وضعیت توسعه اقتصادی، اجتماعی، سکونتگاهی و فناوریانه شهرستان دلیجان	۲۰
۵ نتایج حاصل از تفکر ارزشی در خصوص شهرستان دلیجان	۲۶
۱-۵ مهمترین دغدغه‌ها	۲۶
۲-۵ موضوعات و مسائل غیرقابل قبول	۲۷
۳-۵ روندهای اجتناب‌ناپذیر و واقعیت‌ها	۲۸
۴-۵ ویژگی‌های مطلوب آینده	۲۹
۵-۵ ویژگی‌های نامطلوب آینده	۳۰

- ۶-۵ ویژگی‌هایی که مطلوب است شهرستان در آینده به واسطه آن‌ها شناخته شود..... ۳۱
- ۷-۵ مهمترین محدودیت‌های توسعه..... ۳۲
- ۸-۵ مهمترین مزیت‌های شهرستان دلجان..... ۳۳
- ۶ نقش شهرستان در راستای تحقق اهداف و پیاده‌سازی راهبردها..... ۳۴
- ۷ نتیجه‌گیری و جمع‌بندی..... ۳۵

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۱۶	جدول ۱: فعالیتهای دارای مزیت نسبی شهرستان دلیجان در سال ۱۳۹۰
۳۴	جدول ۲: ماموریتها و وظایف خاص شهرستان دلیجان در جهت پیشبرد راهبردهای کلان استان

فهرست شکل‌ها

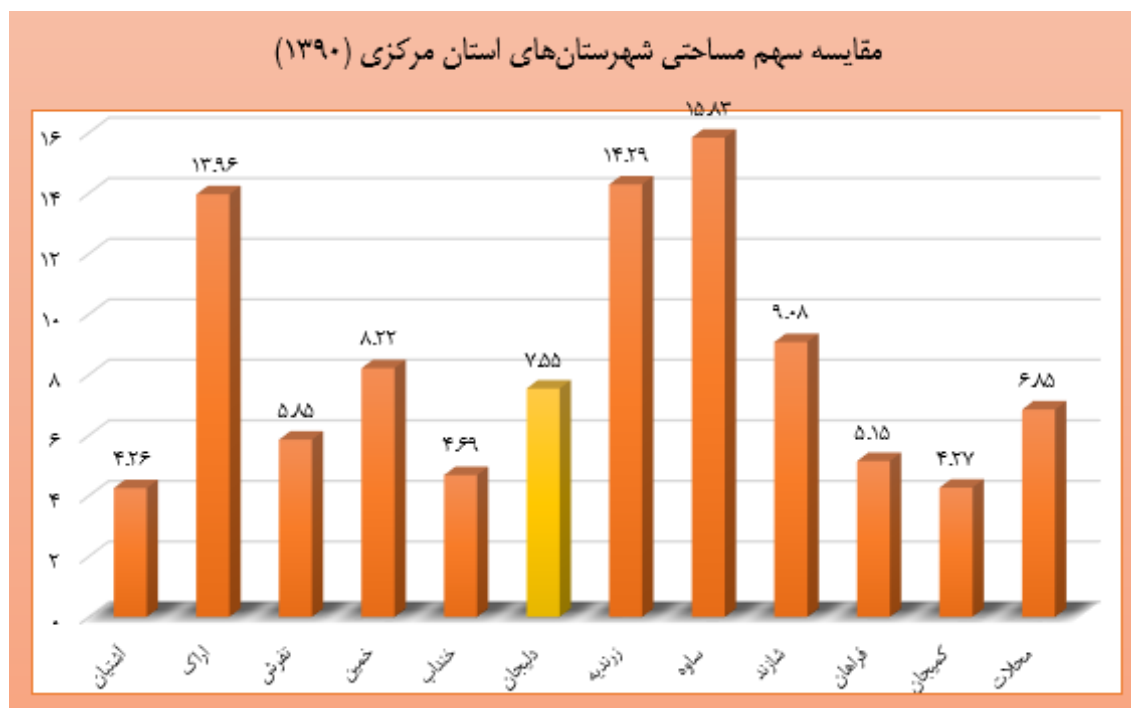
صفحه	عنوان
۲	شکل ۱: مقایسه سهم مساحتی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰
۳	شکل ۲: مقایسه سهم جمعیتی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰
۴	شکل ۳: مقایسه سهم جمعیت روستایی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰
۵	شکل ۴: مقایسه نرخ باسوادی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰
۶	شکل ۵: مقایسه نرخ باسوادی جمعیت شهری و روستایی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰
۷	شکل ۶: مقایسه ضریب شهرنشینی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰
۸	شکل ۷: مقایسه نرخ مشارکت اقتصادی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰
۹	شکل ۸: مقایسه نرخ بیکاری شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰
۱۰	شکل ۹: مقایسه سهم اشتغال بخش‌های مختلف اقتصادی در شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۸۵
۱۱	شکل ۱۰: مقایسه تعداد کل کارگاه‌های صنعتی شهرستان‌های استان مرکزی
۱۲	شکل ۱۱: مقایسه سهم ارزش افزوده بخش صنعت در شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۸۵
۱۳	شکل ۱۲: مقایسه تغییرات سهم اشتغال بخش صنعت در شهرستان‌های استان مرکزی
۱۳۹۰	شکل ۱۳: مقایسه ضریب مکانی اشتغال بخش‌های مختلف اقتصادی در شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰
۱۴	
۱۵	شکل ۱۴: روند تغییرات ضریب مکانی شهرستان دلیجان

- شکل ۱۵: نقشه توان اکولوژیک شهرستان دلیجان ۱۹
- شکل ۱۶: شمای کلی از وضعیت توسعه‌یافتگی سازمان فضایی شهرستان دلیجان در مقایسه با سایر شهرستان‌های استان مرکزی ۲۰
- شکل ۱۷: وضعیت توسعه اجتماعی شهرستان دلیجان از منظر شاخص‌های مختلف ۲۲
- شکل ۱۸: وضعیت توسعه اقتصادی شهرستان دلیجان از منظر شاخص‌های مختلف ۲۳
- شکل ۱۹: وضعیت توسعه سکونتگاهی شهرستان دلیجان از منظر شاخص‌های مختلف ۲۴
- شکل ۲۰: وضعیت توسعه فناوری و خدمات برتر شهرستان دلیجان از منظر شاخص‌های مختلف ۲۵

۱ شهرستان دلیرجان از منظر آمار

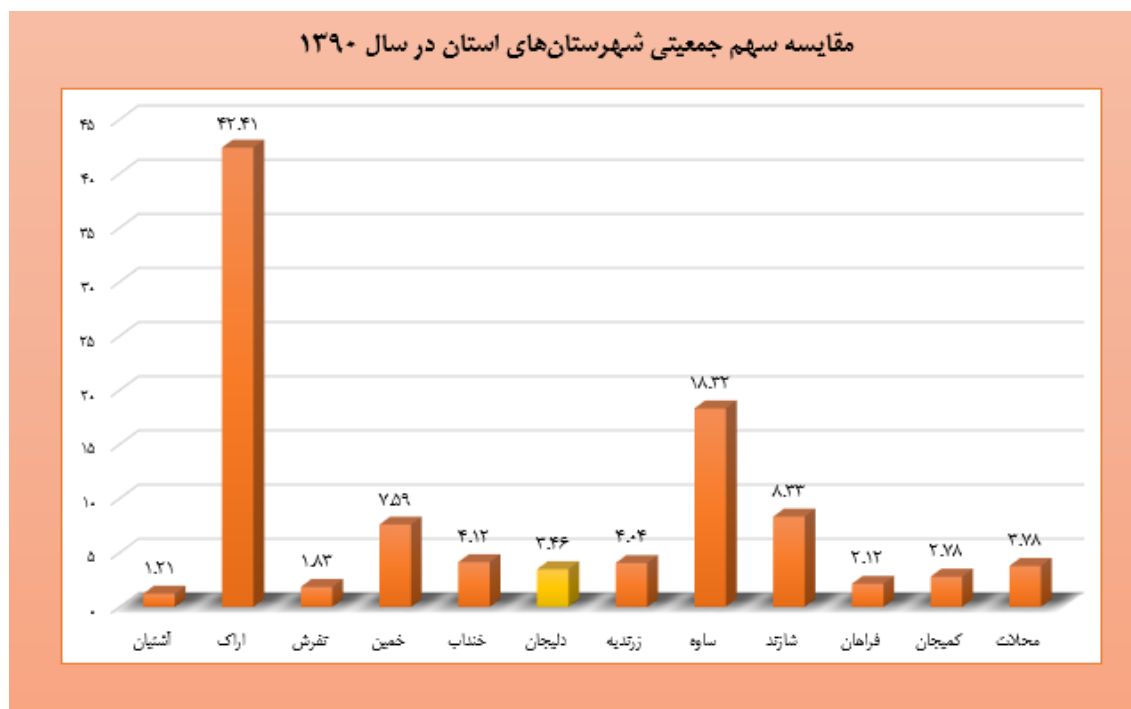
شهرستان دلیرجان در منتهی‌الیه جنوب شرقی استان مرکزی واقع شده است. این شهرستان ۲۱۹۸ کیلومتر مربع مساحت دارد که ۷,۵۵ درصد از مساحت استان را به خود اختصاص می‌دهد. این شهرستان از شمال با استان قم، از جنوب با استان اصفهان، از شرق با شهرستان کاشان و از غرب با شهرستان محلات همسایه است. شهرستان دلیرجان، از ۱ بخش، ۲ شهر (دلیرجان و نراق) و ۴ دهستان (جاسب، دو دهک، جوشق و هستیجان) تشکیل شده است. این شهرستان از مجموع ۱۷۹۱۵,۰۵ هکتار کل عرصه‌های جنگلی استان مرکزی، ۱۲,۹۴ درصد از عرصه‌های جنگلی را به خود اختصاص داده است. از مجموع ۱۴۱۳۹۵۹ نفر جمعیت استان، حدود ۳,۴۷ درصد ساکن این شهرستان هستند. همچنین از مجموع ۳۶۸۹۵۸ نفر جمعیت روستایی استان، ۲,۳۸ درصد ساکن این شهرستان هستند.

شکل ذیل، به مقایسه سهم مساحتی شهرستان‌های استان مرکزی با یکدیگر می‌پردازد. همانگونه که مشخص است شهرستان دلیرجان، از نظر وسعت در رتبه ششم میان شهرستان‌های استان مرکزی قرار دارد.

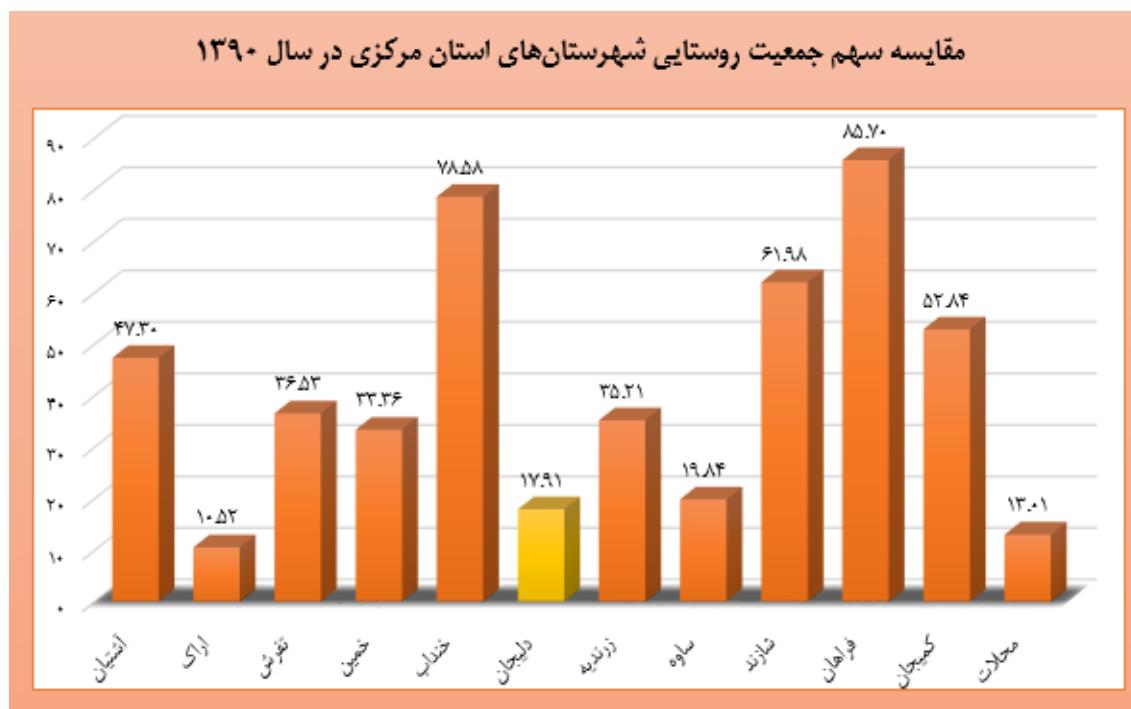
شکل ۱: مقایسه سهم مساحتی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰

شکل بعد، به مقایسه سهم جمعیتی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰ می‌پردازد. شهرستان دلیجان ۳,۴۶ درصد از جمعیت کل استان را در اختیار دارد و از نظر میزان جمعیت در رتبه هشتم میان شهرستان‌های استان قرار می‌گیرد.

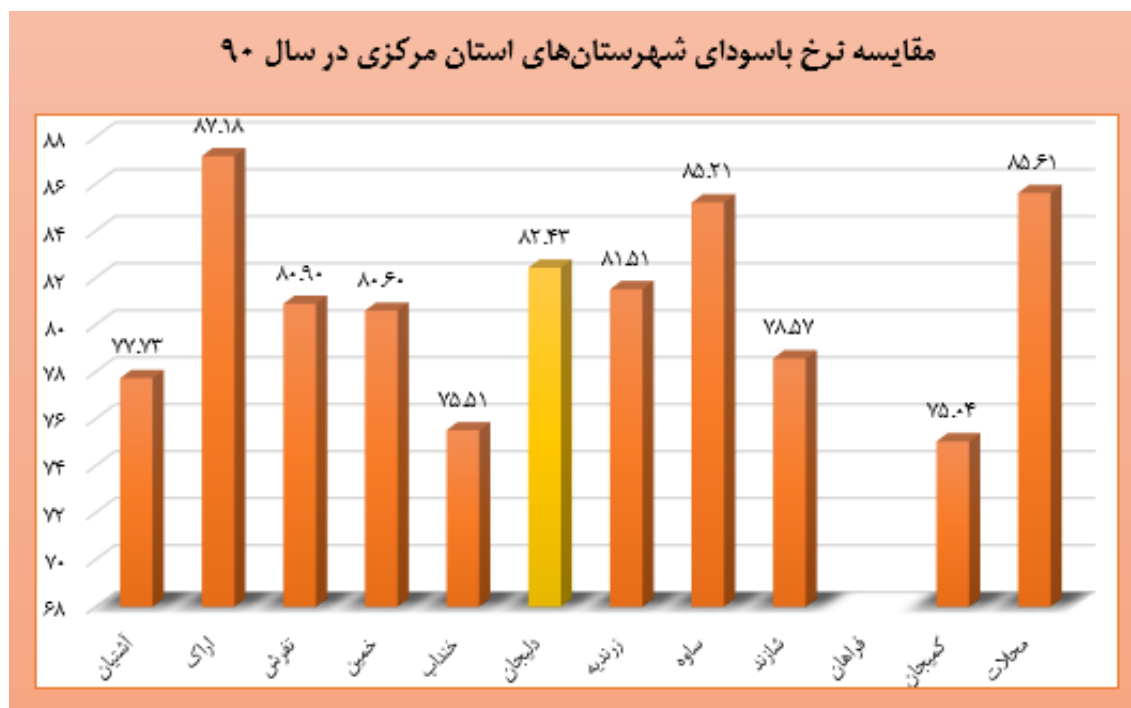
شکل ۲: مقایسه سهم جمعیتی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰

شکل بعد، سهم جمعیت روستایی شهرستان‌های استان را از کل جمعیت روستایی استان نشان می‌دهد. همانگونه که مشخص است شهرستان دلیجان با ۱۷،۹۱ درصد، پس از شهرستان‌های اراک و محلات، کمترین سهم جمعیت روستایی را به خود اختصاص داده است.

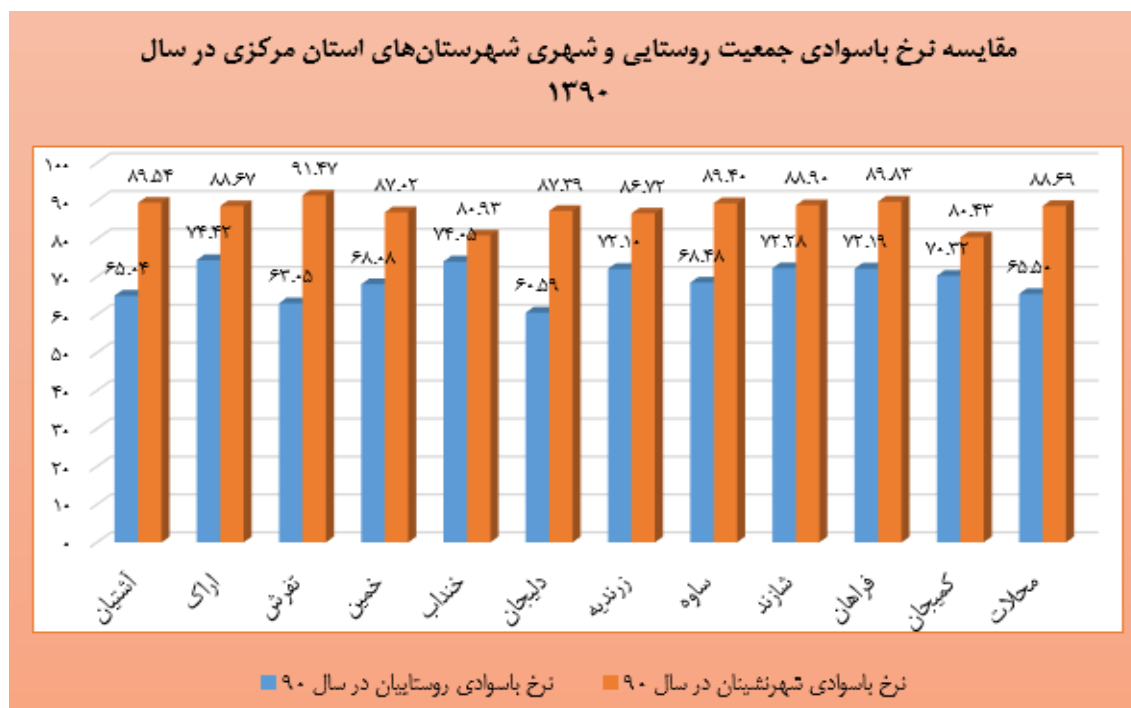
شکل ۳: مقایسه سهم جمعیت روستایی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰

بررسی نرخ باسوادی در شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۹۰ نشان می‌دهد که این شاخص برای شهرستان دلیجان معادل ۸۲,۴۳ درصد بوده است و این شهرستان از حیث این شاخص در رتبه چهارم میان شهرستان‌های استان قرار می‌گیرد. این درحالیست که نرخ باسوادی کشور در همین سال معادل ۸۴,۷ درصد و نرخ باسوادی استان مرکزی نیز ۸۳,۸ درصد بوده است.

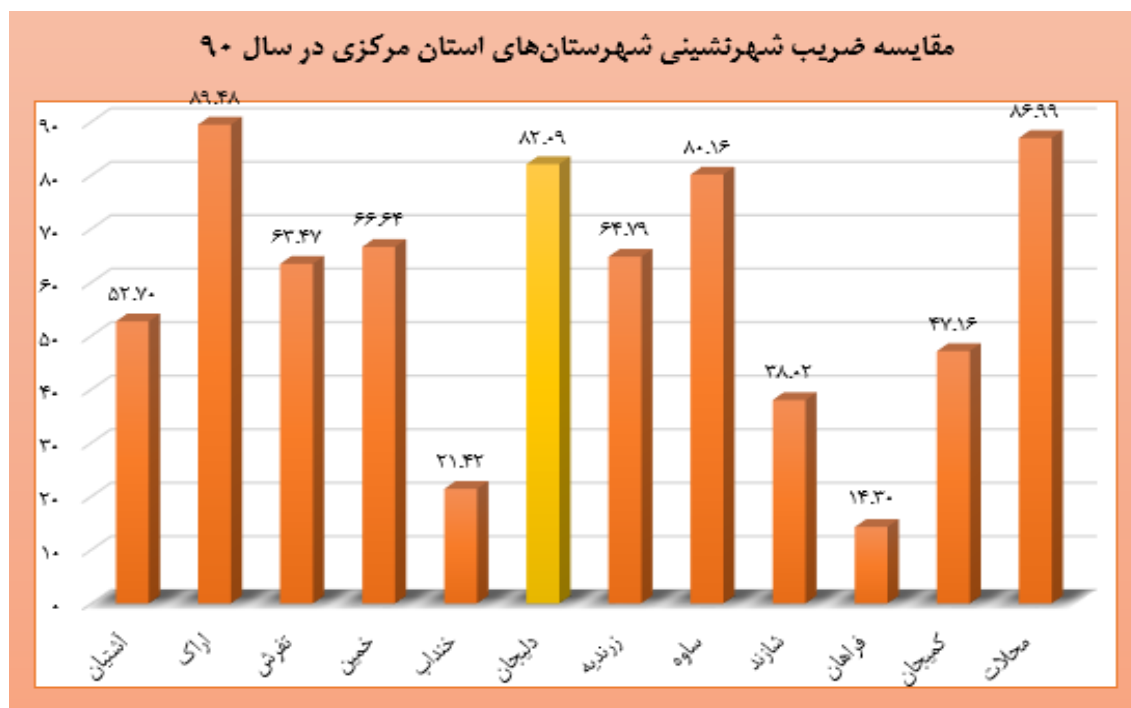
شکل ۴: مقایسه نرخ باسودای شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰

همچنین بررسی نرخ باسودای به تفکیک جمعیت شهری و روستایی نشان می‌دهد که نرخ باسودای جمعیت شهری شهرستان دلیجان در سال ۱۳۹۰، ۸۷،۳۹ و نرخ باسودای جمعیت روستایی در همین سال ۶۰،۵۹ بوده است. لازم به ذکر است میانگین نرخ باسودای شهری و روستایی کشور در همین سال به ترتیب ۸۸،۶ و ۷۵،۱ درصد بوده است.

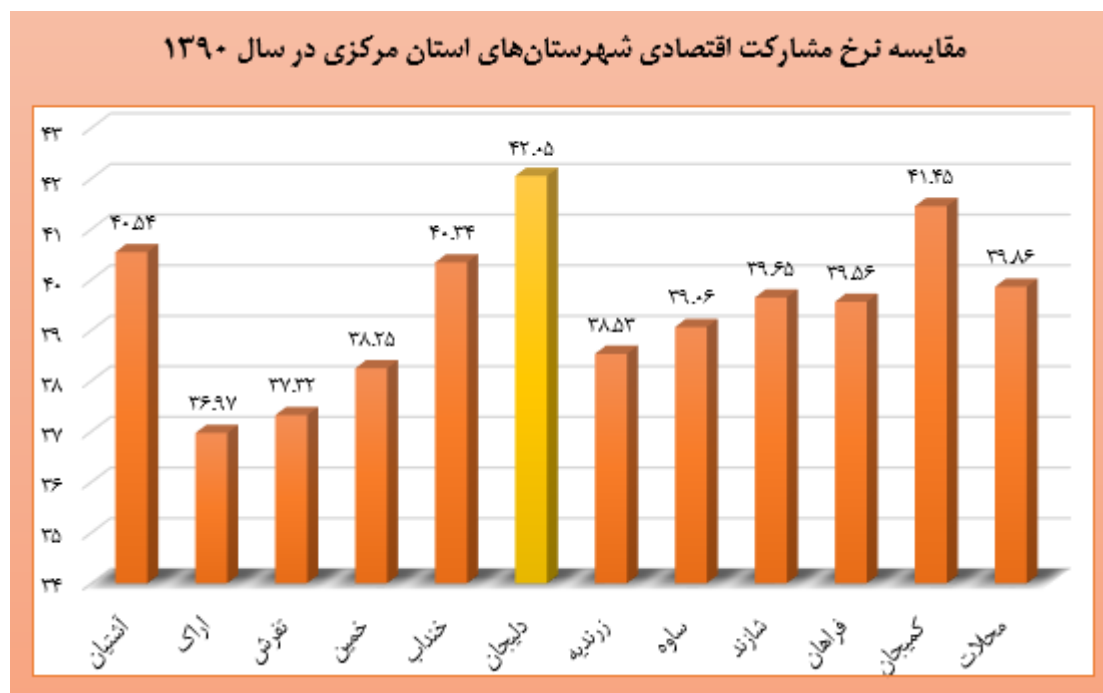
شکل ۵: مقایسه نرخ باسوادی جمعیت شهری و روستایی شهرستان های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰

شکل بعد ضریب شهرنشینی شهرستان های استان مرکزی را نشان می دهد. همانگونه که مشخص است شهرستان دلیجان در سال ۹۰، با ضریب شهرنشینی ۸۲,۰۹ در رتبه سوم در میان شهرستان های استان مرکزی قرار گرفته است.

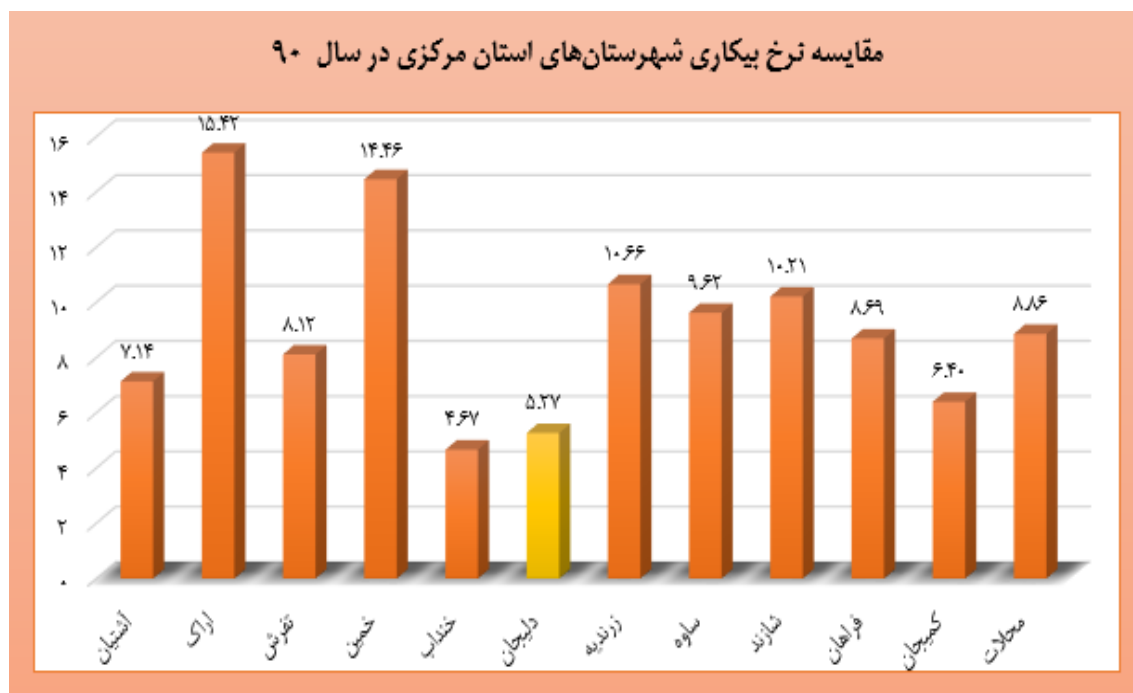
شکل ۶: مقایسه ضریب شهرنشینی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰

همانگونه که در شکل بعد مشخص است، شهرستان دلیجان با نرخ مشارکت اقتصادی ۴۲،۰۵ درصد در سال ۱۳۹۰ در رتبه اول میان شهرستان‌های استان مرکزی از منظر این شاخص، قرار گرفته است.

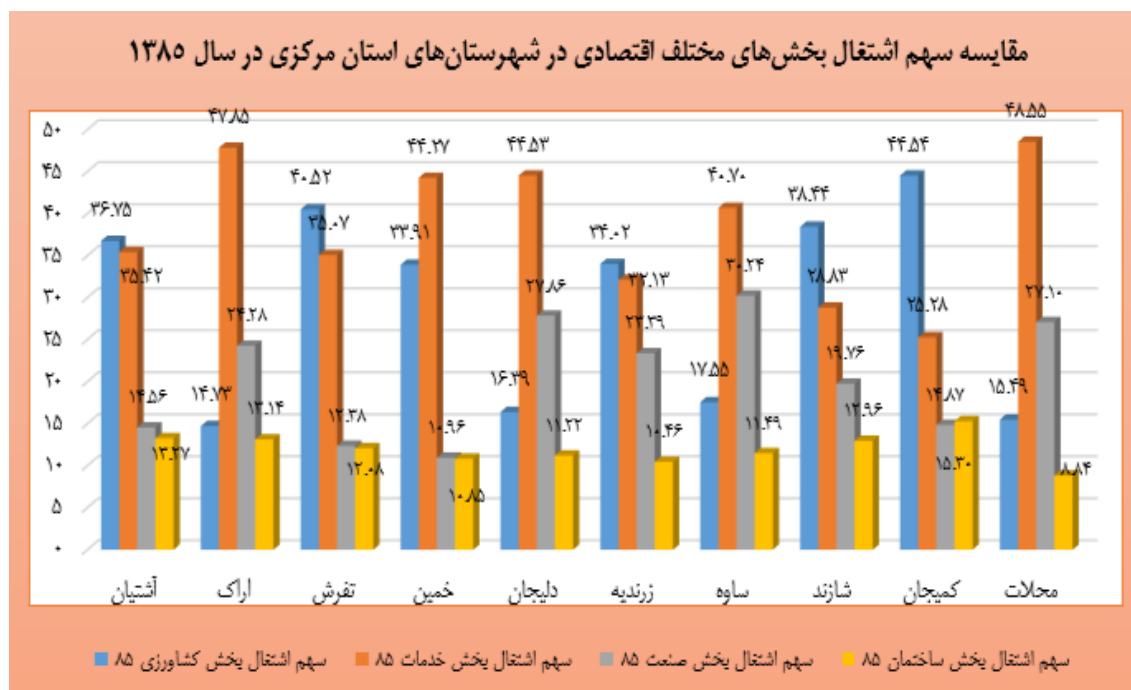
شکل ۷: مقایسه نرخ مشارکت اقتصادی شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰

مقایسه نرخ بیکاری در شهرستان‌های مختلف استان مرکزی در سال ۱۳۹۰ نشان می‌دهد که شهرستان دلیجان با نرخ بیکاری ۵,۲۷ در رتبه یازدهم از منظر این شاخص قرار گرفته است و پس از شهرستان خنداب، کمترین نرخ بیکاری را به خود اختصاص داده است.

شکل ۸: مقایسه نرخ بیکاری شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰

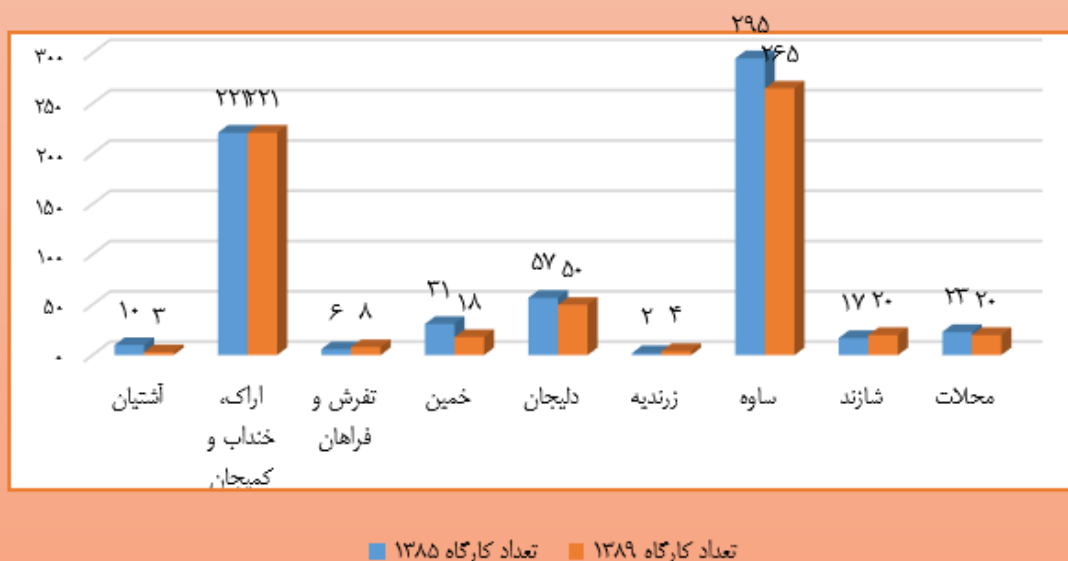
شکل بعد به مقایسه سهم اشتغال بخش‌های مختلف اقتصادی شهرستان‌های استان در سال ۱۳۸۵ می‌پردازد. بر این اساس بخش خدمات شهرستان دلیجان با ۴۴,۵۳ درصد بیشترین سهم اشتغال را به خود اختصاص داده است و پس از آن به ترتیب بخش‌های صنعت با ۲۷,۸۶ درصد، کشاورزی با ۱۶,۳۹ درصد و ساختمان با ۱۱,۲۲ درصد، قرار گرفته‌اند.

شکل ۹: مقایسه سهم اشتغال بخش‌های مختلف اقتصادی در شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۸۵

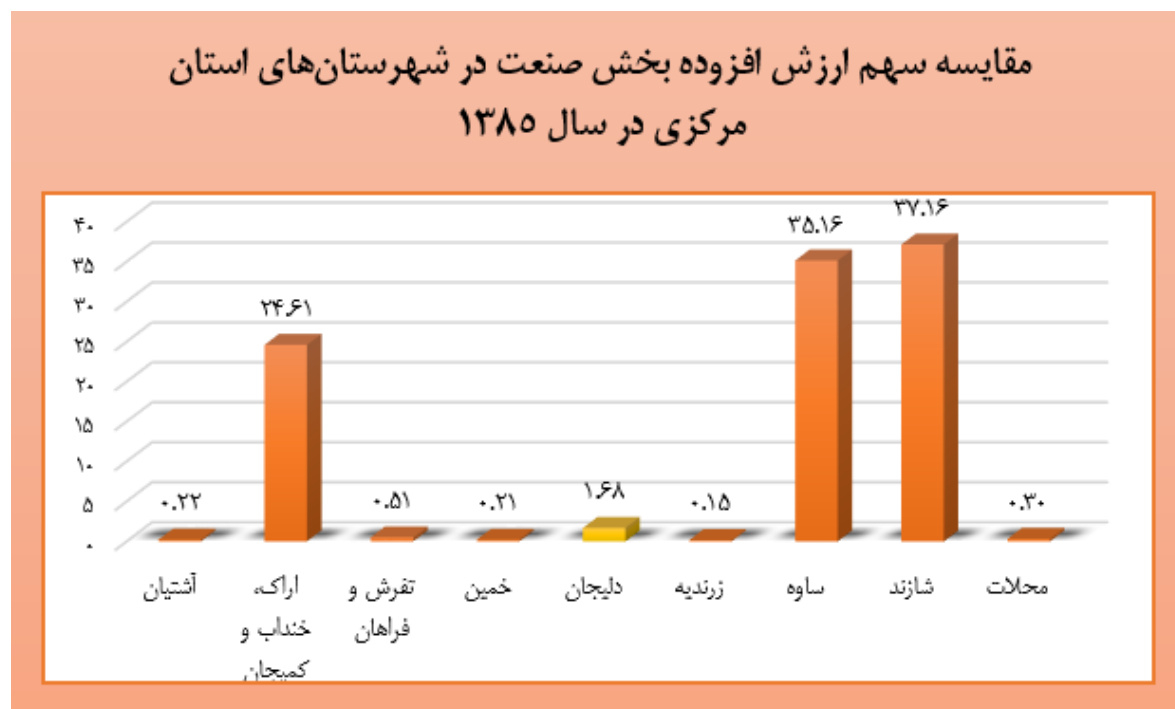
شکل بعد به مقایسه تعداد کارگاه‌های شهرستان‌های استان مرکزی در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۸۹ می‌پردازد. همانگونه که مشخص است شهرستان دلیجان در سال‌های مورد بررسی، به ترتیب دارای ۵۷ و ۵۰ کارگاه صنعتی بوده است و از منظر تعداد کارگاه‌ها، پس از شهرستان‌های ساوه و اراک در سال ۱۳۹۰ دارای بیشترین تعداد کارگاه صنعتی در استان بوده است، هرچند که تعداد کارگاه‌های آن در سال‌های اخیر کاهش یافته است.

مقایسه تعداد کل کارگاه‌های شهرستان‌های استان مرکزی

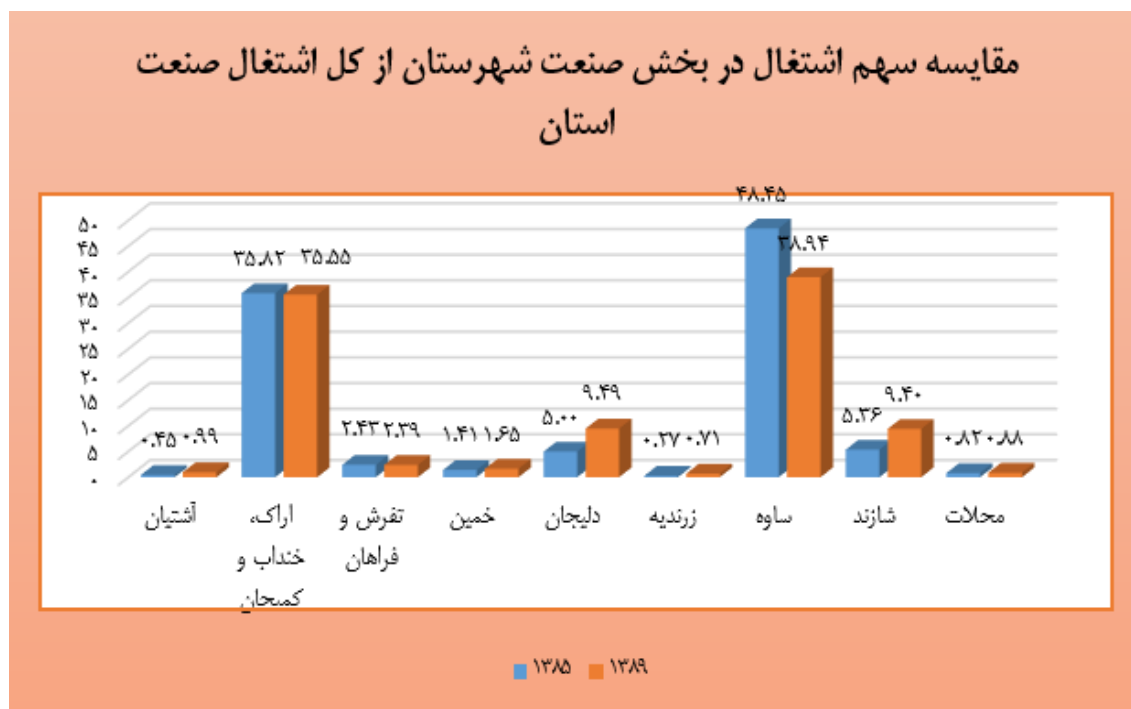
شکل ۱۰: مقایسه تعداد کل کارگاه‌های صنعتی شهرستان‌های استان مرکزی

شکل بعد به مقایسه سهم ارزش افزوده بخش صنعت شهرستان‌های استان مرکزی از کل ارزش افزوده این بخش در سال ۱۳۸۵ می‌پردازد. همانگونه که مشخص است شهرستان دلیجان پس از شازند، ساوه و اراک بیشترین سهم ارزش افزوده را به خود اختصاص داده است. هرچند که این مقدار (۱,۶۸)، در مقایسه با سه شهرستان اول بسیار ناچیز است.

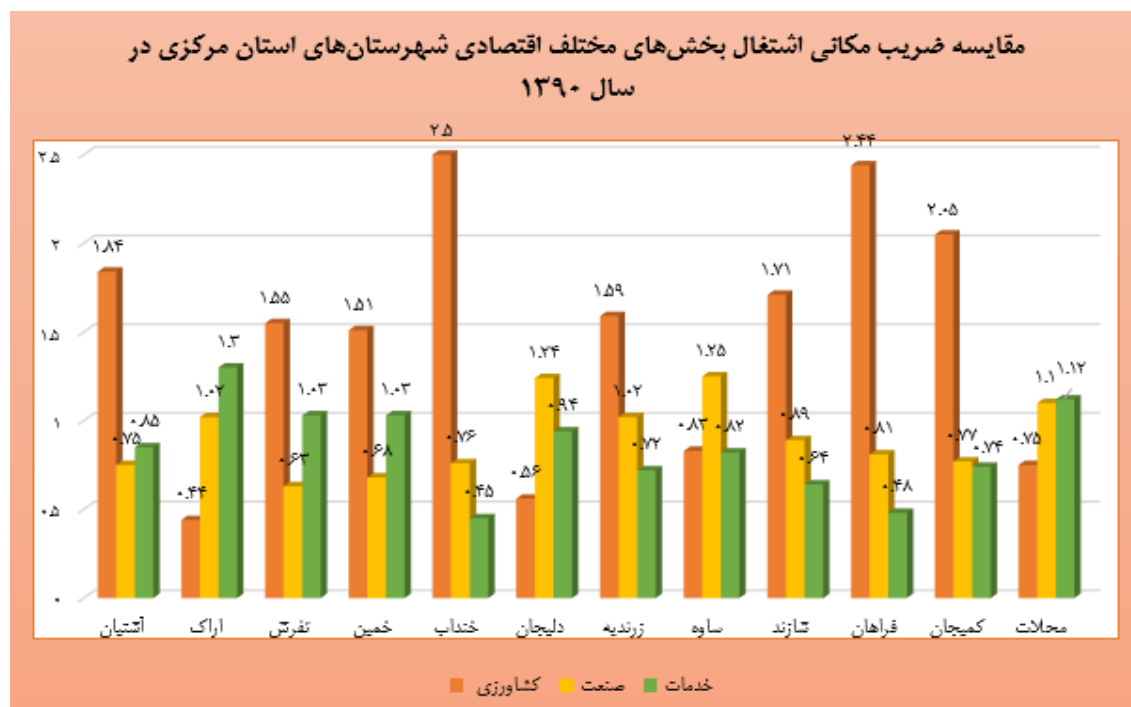
شکل ۱۱: مقایسه سهم ارزش افزوده بخش صنعت در شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۸۵

بررسی سهم اشتغال بخش صنعت در شهرستان‌های مختلف استان نشان می‌دهد که اشتغال در بخش صنعت شهرستان دلیجان در سال ۱۳۸۹ نسبت به سال ۱۳۸۵ افزایش داشته است و از ۵ به ۹,۴۹ رسیده است. این شهرستان در سال ۱۳۸۹ پس از شهرستان‌های ساوه و اراک، بیشترین سهم اشتغال صنعتی را در استان به خود اختصاص داده است.

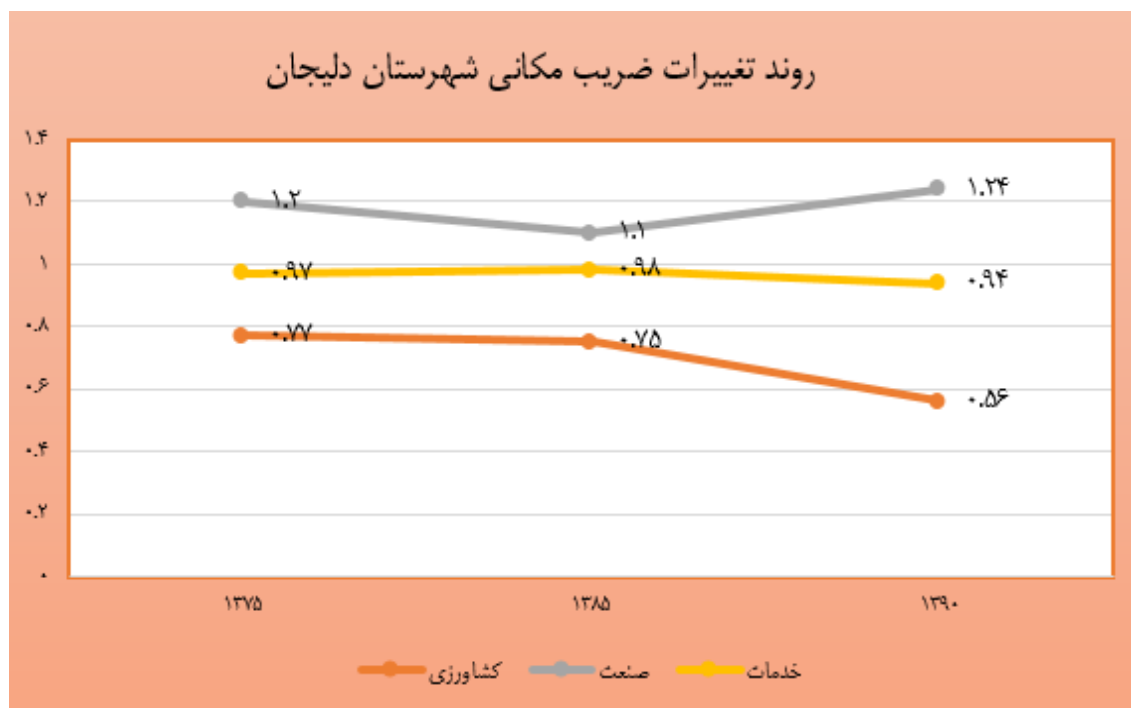
شکل ۱۲: مقایسه تغییرات سهم اشتغال بخش صنعت در شهرستان‌های استان مرکزی

شکل بعد به مقایسه ضریب مکانی اشتغال شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰ می‌پردازد. همانگونه که مشخص است شهرستان دلیجان در بخش صنعت دارای مزیت است. این شهرستان پس از ساوه، بیشترین ضریب مکانی بخش صنعت را در میان شهرستان‌های استان مرکزی دارد.

شکل ۱۳: مقایسه ضریب مکانی اشتغال بخش‌های مختلف اقتصادی در شهرستان‌های استان مرکزی در سال ۱۳۹۰

نمودار زیر روند تغییرات ضریب مکانی شهرستان دلیجان را از سال ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۰ در بخش‌های خدمات، صنعت و کشاورزی، نشان می‌دهد.

شکل ۱۴: روند تغییرات ضریب مکانی شهرستان دلیجان

همانطور که شکل پیش نشان می‌دهد ضریب مکانی بخش کشاورزی شهرستان دلیجان از ۰.۷۷ در سال ۱۳۷۵ به ۰.۵۶ در سال ۱۳۹۰ رسیده است.

ضریب مکانی بخش صنعت روندی صعودی داشته است و از ۱.۲۰ به ۱.۲۴ طی دوره ۲۵ ساله رسیده است.

ضریب مکانی در بخش خدمات نیز همچون بخش کشاورزی شهرستان آنچنان رشدی نداشته است و میزان ضریب مکانی آن در هر سه دوره آمارگیری کمتر از ۱ بوده است هر چند که این میزان از بخش کشاورزی بیشتر بوده است. به این ترتیب با توجه به شاخص ضریب مکانی، اولویت اول برای شهرستان دلیجان بخش صنعت است. جدول ذیل، به بررسی فعالیت‌های خرد شهرستان دلیجان که دارای مزیت نسبی هستند، می‌پردازد.

جدول ۱: فعالیت‌های دارای مزیت نسبی شهرستان دلیجان در سال ۱۳۹۰

رتبه	فعالیت	ضریب مکانی
۱	استخراج معدن	۲,۳۳
۲	فعالیت‌های خدماتی مربوط به تامین جا و غذا	۱,۹۱
۳	تولید صنعتی (ساخت)	۱,۴۴
۴	هنر، سرگرمی و تفریح	۱,۲۰
۵	فعالیت‌های حرفه‌ای، علمی و فنی	۱,۱۱
۶	حمل و نقل و انبارداری	۱,۰۳

همانطور که در جدول پیش مشخص است استخراج معدن بالاترین مزیت نسبی را به خود اختصاص داده است. مزیت مکانی استخراج معدن، ۲,۳۳ است که نسبت به مزیت مکانی فعالیت‌های خدماتی تامین جا و غذا که در اولویت دوم قرار گرفته است، فاصله زیادی دارد. این امر نشان‌دهنده غالب بودن فعالیت استخراج معدن در شهرستان دلیجان است. اولویت سوم شهرستان دلیجان نیز ساخت و تولید صنعتی است.

۲ مهمترین نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای شهرستان دلیجان

این قسمت برگرفته از نتایج گزارش تحلیل نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای استان مرکزی است. نتایج این بخش در کنار نتایج حاصل از تفکر ارزشی، می‌تواند تصویر مناسب‌تری از فضای شهرستان دلیجان ارائه دهد.

۱-۲ نقاط قوت

- S1: تحولات مثبت جمعیتی مانند رشد جمعیت، نرخ مشارکت مناسب مردان و کمترین نرخ بیکاری استان و مهاجرپذیر بودن
- S2: وجود جاذبه‌های گردشگری در کنار زیستگاه‌های شاخص
- S3: وجود ذخایر معدنی، کانی غیرفلزی و فلزی
- S4: سهم بالای بخش خصوصی و استقبال افراد محلی جهت سرمایه‌گذاری در شهرستان
- S5: دسترسی مناسب به شبکه انرژی و حمل و نقل و فناوری‌های اطلاعاتی
- S6: گسترش فعالیت‌های تولیدی کشاورزی غیرزراعی مانند پرورش ماهی، زنبور عسل و مرغداری‌ها
- S7: وجود مراکز اقامتی مناسب و بیشترین شاغلین بخش هتل و رستوران
- S8: وجود فضای رقابتی در بخش خدمات با بیشترین سهم اشتغال
- S9: وجود شهرک صنعتی، ناحیه صنعتی و دو قطب صنعتی فعال
- S10: وجود اراضی ملی که توسعه شهری و اقتصادی را تسهیل می‌نماید

۲-۲ نقاط ضعف

- W1: مشکلات نیروی انسانی: نسبت جنسی بالا و نرخ مشارکت کم زنان و ساختار پیرکشاوری
- W2: عدم تعادل فضایی واحدهای صنعتی و وجود برخی صنایع آلاینده
- W3: کیفیت نامطلوب خاک، محدودیت منابع آب و سهم بسیار کم اراضی دارای قابلیت کشاورزی
- W4: عدم همخوانی رشته های دانشگاهی شهرستان با فعالیتهای عمده مورد نیاز
- W5: تاثیرپذیری از استانهای همجوار و عدم گرایش به پیوندهای درون استان
- W6: کمبود ارتباطات و شبکه راههای قوی در شهر نراق به عنوان شهر دوم
- W7: عدم رشد شاغلان بخش حمل و نقل و انبارداری با توجه به موقعیت شهرستان

۳-۲ فرصتها

- O1: همجواری با استانها و شهرستانهای مختلف و امکان سرمایه گذاری و دسترسی به بازارها

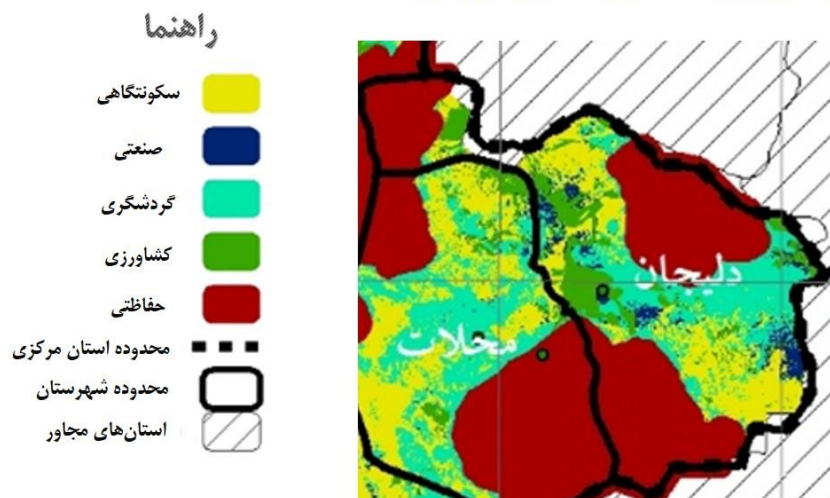
۴-۲ تهدیدات

- T1: مخاطرات طبیعی مانند خطر زمین لغزش و خشکسالی و محدودیت شدید منابع آب و انسانی مانند خطر عبور خطوط سراسری فشار قوی گاز
- T2: امکان گسترش آسیبهای اجتماعی به دلیل مهاجرت و تغییر بافت سکونتگاهها

۳ وضعیت توان اکولوژیکی شهرستان دلیرجان

همانگونه که نقشه توان اکولوژیک شهرستان دلیرجان نشان می‌دهد بخش‌های زیادی از شهرستان دلیرجان در محدوده نواحی حفاظتی استان قرار دارد. در بخش‌های باقی‌مانده، این شهرستان، امکان توسعه فعالیت‌های سکونتگاهی و گردشگری را در حد مناسبی داراست. قابلیت توسعه فعالیت‌های کشاورزی و صنعتی نیز تا حدودی در این شهرستان وجود دارد.

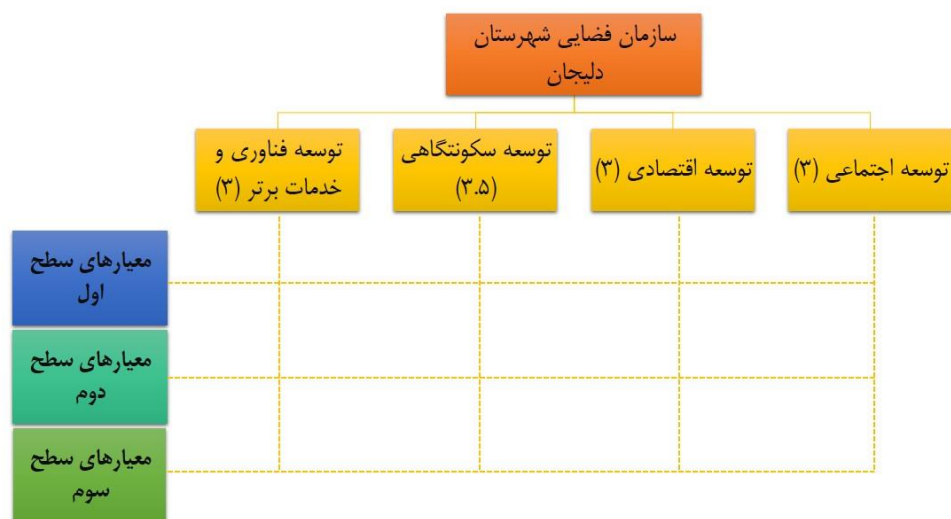
نقشه توان اکولوژیک شهرستان دلیرجان

شکل ۱۵: نقشه توان اکولوژیک شهرستان دلیرجان

۴ وضعیت توسعه اقتصادی، اجتماعی، سکونتگاهی و فناوریانه شهرستان دلیجان

تحلیل سازمان فضایی وضعیت موجود استان نشان می‌دهد که شهرستان دلیجان از لحاظ توسعه‌یافتگی اجتماعی، اقتصادی، سکونتگاهی و توسعه فناوری و خدمات برتر در وضعیت متوسطی قرار گرفته است.

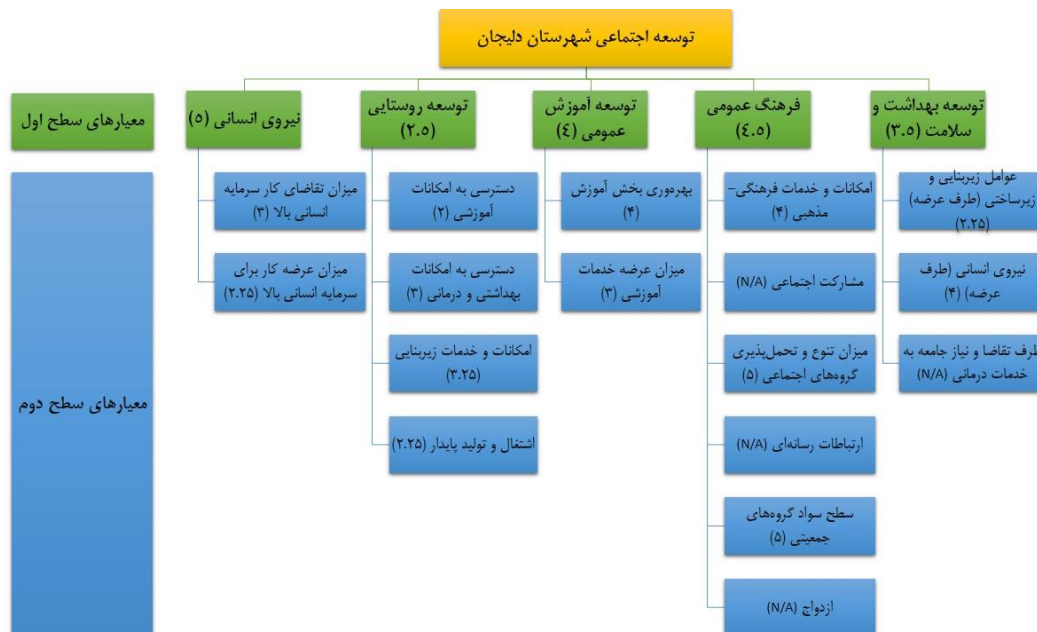

شکل ۱۶: شمای کلی از وضعیت توسعه‌یافتگی سازمان فضایی شهرستان دلیجان در مقایسه با سایر شهرستان‌های استان مرکزی

در ادامه به بررسی وضعیت توسعه یافتگی شهرستان در هر یک از بخش های اقتصادی، اجتماعی، سکونتگاهی و فناوری و خدمات برتر پرداخته شده است. لازم به ذکر است اعداد درون پرانتز توصیفی، نسبی و تقریبی است. به این معنا که اگر بخواهیم وضعیت توسعه اجتماعی شهرستان دلیجان را در مقایسه با دیگر شهرستان های استان با توجه به شاخص های در دسترس، بررسی نماییم، بر روی طیف لیکرت ۵ تایی، عدد ۳ نشان می دهد که شهرستان دلیجان وضعیت متوسطی نسبت به سایر شهرستان های استان مرکزی در این حوزه دارد. این اعداد توصیفی از وضعیت سازمان فضایی وضعیت موجود استان مرکزی هستند که در گزارش «سازمان فضایی وضع موجود و عدم قطعیت های تاثیرگذار بر آن»، بدان پرداخته شده است. در این گزارش با استفاده از معیارهایی در سه سطح مختلف، وضعیت توسعه یافتگی استان مرکزی در ابعاد مختلف مورد بررسی قرار گرفت. معیارها و شاخص ها با مشارکت خبرگان و متخصصان عضو پانل ها تعیین شد و اوزان مربوط به آن ها نیز به واسطه مشارکت خبرگان دلفی و پانل، استخراج شد. سایر جزییات، در گزارش مذکور آورده شده است و از ذکر مجدد آن در این گزارش اجتناب شده است.

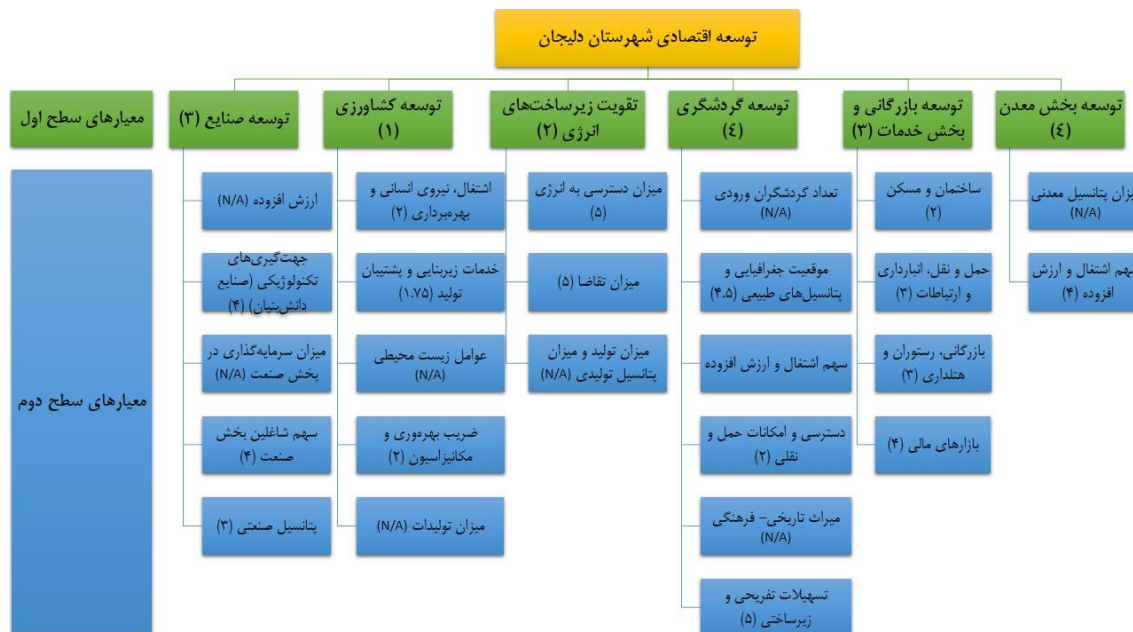
باید توجه داشت که این مقایسه به دلیل عدم دسترسی به لایه ها و داده های سایر استان ها، فقط در سطح استان مرکزی انجام شده است و وضعیت مطلوب یک شهرستان در رابطه با معیاری خاص، الزاما به معنای وضعیت مطلوب آن شهرستان در کشور نخواهد بود.

بررسی سازمان فضایی توسعه اجتماعی شهرستان دلیجان نشان می دهد این شهرستان در ابعاد توسعه روستایی و توسعه بهداشت و سلامت، در وضعیت متوسطی قرار گرفته است.

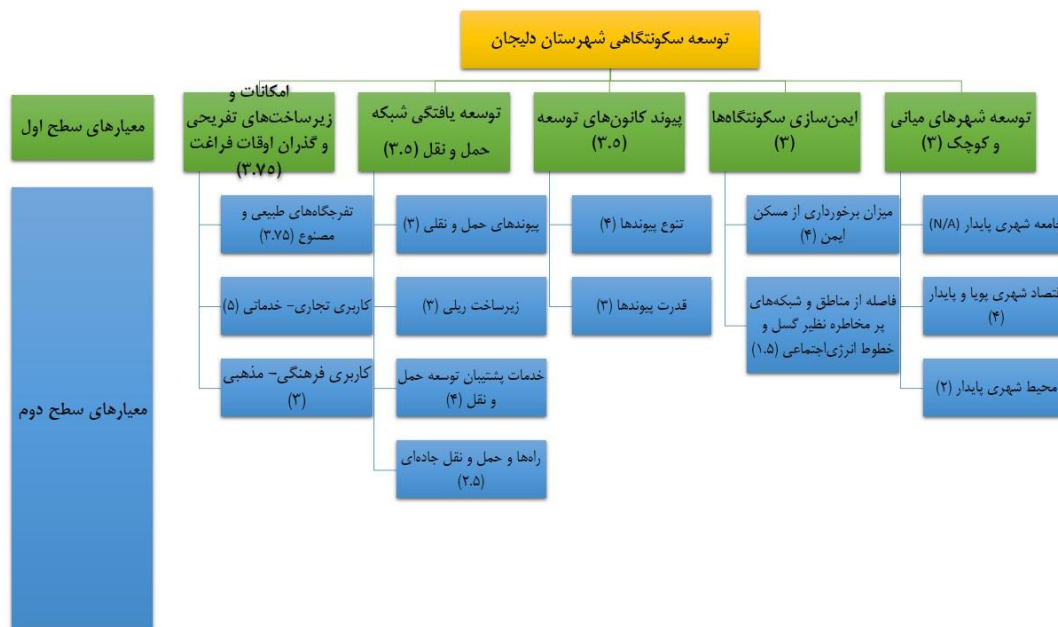
شکل ۱۷: وضعیت توسعه اجتماعی شهرستان دلیجان از منظر شاخص‌های مختلف

بررسی سازمان فضایی توسعه اقتصادی شهرستان دلیجان نشان می‌دهد این شهرستان به استثنای معیارهای توسعه گردشگری و توسعه بخش معدن، در سایر معیارها در وضعیت متوسط و رو به پایینی قرار گرفته است.

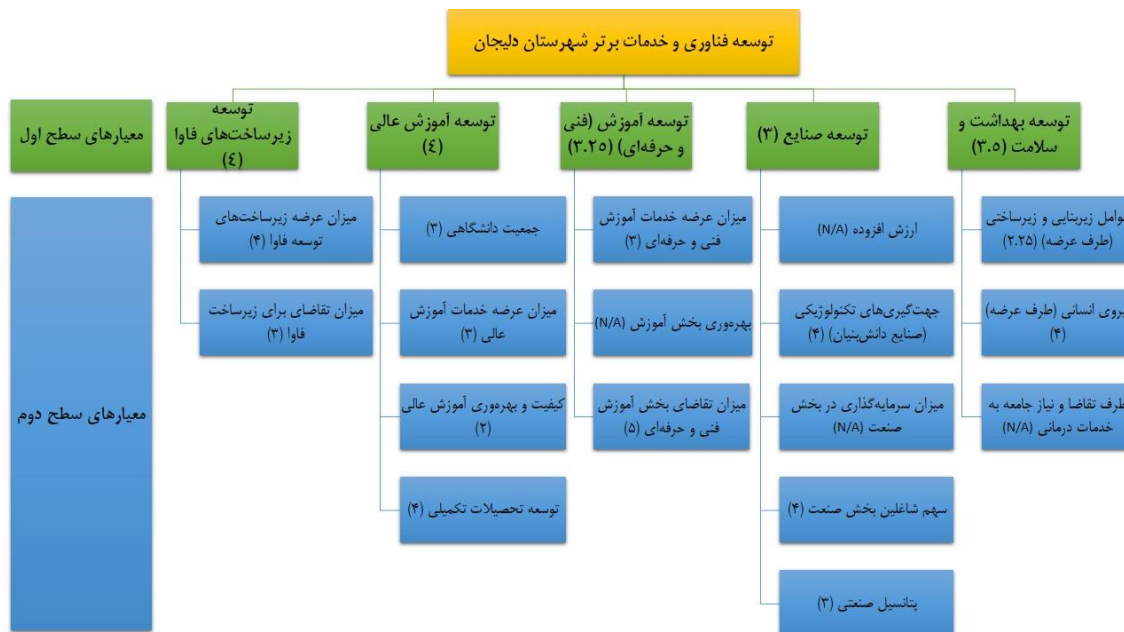
شکل ۱۸: وضعیت توسعه اقتصادی شهرستان دلپجان از منظر شاخص‌های مختلف

بررسی سازمان فضایی توسعه سکونتگاهی شهرستان دلپجان نشان می‌دهد این شهرستان در تمامی معیارهای مورد بررسی وضعیت متوسطی دارد.

شکل ۱۹: وضعیت توسعه سکونتگاهی شهرستان دلیجان از منظر شاخص‌های مختلف

بررسی سازمان فضایی توسعه فناوری و خدمات برتر شهرستان دلیجان نشان می‌دهد این شهرستان در توسعه بهداشت و سلامت، توسعه صنایع و توسعه آموزش فنی و حرفه‌ای وضعیت متوسطی دارد. هرچند که در زیرمعیارهای مربوط به شاخص توسعه آموزش عالی نیز با ضعف‌هایی مواجه است.

شکل ۲۰: وضعیت توسعه فناوری و خدمات برتر شهرستان دلپجان از منظر شاخص‌های مختلف

۵ نتایج حاصل از تفکر ارزشی در خصوص شهرستان دلجان

در مطالعه تفکر ارزشی، تلاش شد تا با عناوین و بیان‌های مختلف، تصاویر، مطلوب‌ها و نامطلوب‌ها و دغدغه‌های بازیگران هر شهرستان استخراج شود. در ادامه به مهمترین نتایج به دست‌آمده در هر بخش اشاره می‌شود.

۵-۱ مهمترین دغدغه‌ها

دغدغه‌ها، مهمترین مسائلی هستند که در آینده برای شهرستان ایجاد مشکل خواهند کرد و با راهکارهای مناسب می‌توان مانع از بروز مشکلات ناشی از آن‌ها و یا مانع پیشرفت مشکلات به وجود آمده شد. با توجه به مطالعات انجام شده در طرح آینده‌نگاری آمایش استان مرکزی، مهمترین دغدغه‌های شهرستان از نظر خبرگان و متخصصان عبارت است از:

- مشکلات فرهنگی، اختلافات و عدم همدلی
- کمبود زیرساخت‌های فرهنگی، امکانات تفریحی و نشاط اجتماعی
- آلودگی هوا و محیط زیست
- بالا بودن مهاجرت، عدم تجانس جمعیتی و حضور پیرنگ افغانه
- مشکلات ناشی از زیرساخت‌های شهری و حمل و نقل عمومی
- از بین رفتن کشاورزی
- بحران آب و خشکسالی
- اشتغال به ویژه برای فارغ‌التحصیلان تحصیلات تکمیلی بیکار
- رشد صنایع آلاینده

- مشکلات اقتصادی نظیر فاصله طبقاتی، مسکن جوانان، ناامنی اقتصادی
- آسیب‌های اجتماعی (طلاق و اعتیاد و ...)
- بهداشت و درمان
- کاهش سطح کیفی آموزش عالی و مدرک گرایی
- عدم مدیریت توسعه صنعتی

۵-۲ موضوعات و مسائل غیرقابل قبول

موضوعات و مسائل غیرقابل قبول، در حقیقت تفاوت میان انتظاراتها و واقعیت‌ها است و به مسائل غیرقابل قبولی اشاره می‌کند که در حال حاضر وجود داشته و برای شهرستان نامطلوب هستند. با توجه به مطالعات انجام شده در طرح آینده‌نگاری آمایش استان مرکزی، مهمترین موضوعات و مسائل غیرقابل قبول شهرستان از نظر خبرگان و متخصصان عبارت است از:

- ضعف مدیریت شهری
- غیر بومی بودن مدیران و مسئولین شهرستان
- کمبود زیرساخت‌های فرهنگی، آموزشی، امکانات تفریحی، ورزشی و نشاط اجتماعی
- آلودگی هوا
- بالا بودن میزان مهاجرت به شهرستان به ویژه مهاجرت افغانه
- کمبود امکانات بهداشتی و درمانی از جمله پزشک متخصص
- رشد بی‌رویه و نامطلوب واحدهای تولیدی صنعتی
- مشکلات اقتصادی
- بالا بودن آسیب‌های اجتماعی نظیر اعتیاد و طلاق

- کم آبی
- مشکلات فرهنگی و اجتماعی به ویژه پایین بودن سطح مشارکت اجتماعی
- نامطلوب بودن کشاورزی و دامداری منطقه
- نامطلوب بودن زیرساخت‌های حمل و نقل به ویژه جاده‌ها و راه‌های مواصلاتی
- عدم وجود مراکز خرید و فروش و عدم ساماندهی واحدهای تجاری
- وجود خرده فرهنگ‌های مختلف به دلیل مهاجرت

۳-۵ روندهای اجتناب‌ناپذیر و واقعیت‌ها

منظور از واقعیت‌ها و روندهای اجتناب‌ناپذیر، مواردی است که اتفاق می‌افتند و کنترلی روی آن‌ها وجود ندارد. با توجه به مطالعات انجام شده در طرح آینده‌نگاری آمایش استان مرکزی، مهمترین روندهای اجتناب‌ناپذیر شهرستان از نظر خبرگان و متخصصان عبارت است از:

- کاهش شدید سطح منابع آب و تخریب محیط زیست
- توسعه نامتوازن
- آسیب‌های ناشی از گذری بودن شهر
- مشکلات اقتصادی نظیر افزایش قیمت مسکن، فاصله طبقاتی
- آلودگی هوا
- عدم تناسب رشد اجتماعی و اقتصادی شهر و افزایش تضادهای فرهنگی
- نزدیکی به تهران و شکل‌گیری فعالیتهای متناسب با قطب‌های جمعیتی
- مهاجرت به مرکز استان

- مهاجرپذیری و وجود خرده‌فرهنگ‌های مختلف و عدم توسعه زیرساخت‌های اجتماعی و فرهنگی متناسب با آن

۴-۵ ویژگی‌های مطلوب آینده

با توجه به مطالعات انجام شده در طرح آینده‌نگاری آمایش استان مرکزی، مهمترین ویژگی‌های مطلوب آینده شهرستان از نظر خبرگان و متخصصان عبارت است از:

- توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی
- دسترسی به شاهراه ارتباطی کشور، راه آهن، فرودگاه قم، خط انتقال آب قم، فیبر نوری، خط لوله نفت و گاز بین‌المللی
- رشد صنعت و شکوفایی اقتصاد
- نرخ اشتغال بالا
- اسکان اتباع خارجی (کمک به بخش صنعت)
- داشتن موقعیت استراتژیک در سطح کشور و قرار گرفتن در کریدور ارتباطی شمال جنوب
- افزایش مشارکت اجتماعی مردم و خیرین شهرستان
- دارای نیروهای جوان و مستعد در سطح استان و شهرستان
- وجود شهرک‌های صنعتی فعال
- درآمد سرانه بالا
- دارای جاذبه‌های گردشگری در منطقه

۵-۵ ویژگی‌های نامطلوب آینده

با توجه به مطالعات انجام شده در طرح آینده‌نگاری آمایش استان مرکزی، مهمترین ویژگی‌های نامطلوبی که در آینده ممکن است گریبان‌گیر شهرستان باشد، از نظر خبرگان و متخصصان عبارت است از:

- آلودگی هوا و محیط زیست و کاهش سطح سلامت افراد
- مشکلات فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی
- عدم حضور نخبگان در شهرستان به دلیل عدم وجود شرایط لازم برای اشتغال افراد
- عدم بهره‌برداری از موقعیت استقرار شهرستان دلیجان
- رشد بی‌رویه و ناموزون بخش صنعت
- افزایش آسیب‌های اجتماعی
- کمبود فضاهای معنوی، فرهنگی و هنری
- عدم توجه به مبلمان شهری و زیباسازی شهر
- مهاجرپذیری
- محدودیت منابع آب و خشکسالی
- بیکاری فارغ‌التحصیلان آموزش عالی

۵-۶ ویژگی هایی که مطلوب است شهرستان در آینده به واسطه آنها شناخته شود

متخصصان و خبرگان شهرستان، تمایل دارند در آینده شهرستان آنها به واسطه این ویژگی هایی مثبت در استان و کشور شناخته شود. با توجه به مطالعات انجام شده در طرح آینده نگاری آمایش استان مرکزی، مهمترین ویژگی هایی که مطلوب است در آینده شهرستان به واسطه آنها شناخته شود مطابق نظر خبرگان و متخصصان، عبارت است از:

- شهر صنعتی و کشاورزی دارای صنایع پیشرفته و پاک
- شهری با نشاط و دارای فضاهای مناسب رفاهی و تفریحی
- با مشارکت اجتماعی بالا و مردمانی سخت کوش و شهیدپرور
- شهری دانشگاهی
- حاکمیت شایسته سالاری
- شهری آباد و سرسبز با قابلیت های گردشگری و توریستی
- با رشد اقتصادی بالا
- شهری با فرهنگ و مذهبی
- شهرستانی با حداقل میزان اتباع بیگانه
- سالم و عاری از هرگونه آلودگی
- کاهش درصد بیکاری

۵-۷ مهمترین محدودیت‌های توسعه

با توجه به مطالعات انجام شده در طرح آینده‌نگاری آمایش استان مرکزی، مهمترین مهمترین محدودیت‌هایی که می‌تواند توسعه شهرستان را با مشکل مواجه سازد، مطابق نظر خبرگان و متخصصان، عبارت است از:

- عدم تأمین اعتبارات عمرانی و جاری
- نگاه سنتی به بخش کشاورزی
- مشکلات مدیریتی نظیر عدم پیگیری جدی مسئولین استانی و کشوری، تصمیم گیری برای شهرستان در استان و عدم توجه به ظرفیت‌های انسانی شهرستان، کمبود مدیران دلسوز، متخصص و بومی، عدم ثبات مدیریتی و نبود اختیارات لازم در سیستم اداری
- کمبود زیرساخت‌های فرهنگی و عمرانی
- عدم حساسیت کافی مردم به مسائل اقتصادی و اجتماعی (سرخوردگی اجتماعی) و پایین بودن سطح مشارکت آنان
- کمبود منابع آب شرب و کشاورزی
- دوری از مرکز استان
- فردگرایی
- عدم زیرساخت‌های لازم به ویژه در مسائل اقتصادی
- نزدیک بودن شهرک‌های صنعتی و کارخانه‌ها به محدوده اصلی شهر
- وجود تضادهای اجتماعی و فرهنگی
- رشد جمعیت و مشکلات مربوط به اشتغال و مسکن
- عدم رشد مراکز آموزش عالی مخصوصا در مرکز شهرستان

۵-۸ مهمترین مزیت‌های شهرستان دلیران

با توجه به مطالعات انجام شده در طرح آینده‌نگاری آمایش استان مرکزی، مهمترین مزیت‌های شهرستان، مطابق نظر خبرگان و متخصصان، عبارت است از:

- مرکزیت جغرافیایی مطلوب و نزدیکی به مهمترین شهرهای کشور
- تنوع منابع طبیعی، معدنی و گردشگری و قرار گرفتن در مسیر گردشگری ویژه (کاشان، نراق، محلات و ...)
- پتانسیل زیاد در جذب سرمایه گذاری بخش خصوصی
- وجود مردم با استعداد، تحصیل کرده، خیر، هنرمند و جوان
- قرار گرفتن در مسیر و شاهراه ارتباطی کشور و وجود زیرساخت‌های مناسب حمل و نقل
- سابقه فرهنگی طولانی و گویش و زبان محلی (راچی)
- قدیمت تاریخی و اماکن زیارتی
- دانشگاه‌ها
- قرار گرفتن در مسیر و شاهراه ارتباطی کشور و وجود زیرساخت‌های مناسب حمل و نقل
- استقرار صنایع و شهرک‌های صنعتی فعال و نرخ پایین بیکاری
- پتانسیل‌های کشاورزی

۶ نقش شهرستان در راستای تحقق اهداف و پیاده‌سازی راهبردها

با توجه به چشم‌انداز آمایشی، اهداف و راهبردهای آمایشی کلانی که در فضاهای سناریوهای استان پابرجا هستند، شهرستان دلیجان باید نقش‌های متفاوت و متعددی را بر عهده داشته باشد. جدول ذیل به تناسب راهبردهای آمایشی، وظایف و ماموریت‌های شهرستان دلیجان را نشان می‌دهد. در این جدول به موارد اصلی و اساسی اشاره شده است.

جدول ۲: ماموریت‌ها و وظایف خاص شهرستان دلیجان در جهت پیشبرد راهبردهای کلان استان

ماموریت‌ها و وظایف خاص شهرستان دلیجان	راهبردهای آمایشی پابرجای استان مرکزی
تقویت پیوندهای درونی	استراتژی ۱: تقویت هویت منطقه‌ای-مکانی استان مرکزی و فراهم آوردن زمینه‌های نگهداشت نخبگان استان
ایجاد و توسعه شرکت‌های کوچک و متوسط مرتبط با زنجیره تامین صنایع بزرگ استان (به صورت محدود متناسب با توان منطقه)، ارتقای سطح فناوری‌های موجود و استقرار صنایع غیرآلاینده	استراتژی ۲: گذار از صنایع سنگین به انجام فعالیت‌های مبتنی بر فناوری‌های پیشرفته
توسعه تولیدات گلخانه‌ای، توسعه صنایع پیشین و پسین طیور	استراتژی ۳: توسعه کشاورزی پیشرفته
ایمن‌سازی سکونتگاه‌ها (از شعاع تاثیر خطوط انرژی)، تقویت زیرساخت‌های ارتباطی و حمل‌ونقل، افزایش ارائه خدمات آموزشی فنی و حرفه‌ای، تمرکز بر پدافند غیرعامل	استراتژی ۴: افزایش توازن در نظام فضایی استان
توسعه کریدور گردشگری (دلیجان به عنوان یکی از کانون‌های اصلی محور گردشگری جنوبی استان) و گردشگری محلی، توسعه دسترسی و امکانات حمل‌ونقلی، توسعه زیرساخت‌های تفریحی و گردشگری	استراتژی ۵: توسعه کریدور گردشگری استان

۷ نتیجه گیری و جمع بندی

شهرستان دلیجان از نظر وسعت رتبه ششم و از نظر جمعیت رتبه هشتم را در استان به خود اختصاص داده است. این شهرستان پس از شهرستان های اراک و محلات، کمترین سهم جمعیت روستایی را دارد. این شهرستان بیشترین میزان نرخ مشارکت اقتصادی را در استان دارد و پس از شهرستان محلات، کمترین نرخ بیکاری را نیز در استان به خود اختصاص داده است. با توجه به اینکه این شهرستان پس از شهرستان های ساوه و اراک، بیشترین تعداد کارگاه های صنعتی را به خود اختصاص داده است اما بخش خدمات بیشترین سهم اشتغال را در این شهرستان دارد. ضمن اینکه تعداد کارگاه های صنعتی این شهرستان در سال های اخیر کاهش یافته است. با این حال این شهرستان پس از ساوه و اراک، بیشترین سهم اشتغال صنعتی را در استان به خود اختصاص داده است. ضریب مکانی اشتغال بخش صنعت در این شهرستان بیش از یک و دارای روند رو به رشدی است. بخش های زیادی از شهرستان دلیجان در محدوده نواحی حفاظتی استان قرار دارد. در بخش های باقی مانده، این شهرستان، امکان توسعه فعالیت های سکونتگاهی و گردشگری را در حد مناسبی داراست. قابلیت توسعه فعالیت های کشاورزی و صنعتی نیز تا حدودی در این شهرستان وجود دارد. تحلیل سازمان فضایی وضعیت موجود استان نشان می دهد که شهرستان دلیجان از لحاظ توسعه یافتگی اجتماعی، اقتصادی، سکونتگاهی و توسعه فناوری و خدمات برتر در وضعیت متوسطی قرار گرفته است. تنوع منابع طبیعی، معدنی و گردشگری یکی دیگر از ویژگی های بارز این شهرستان است. با توجه به راهبردهای آمایشی استان مرکزی، شهرستان دلیجان، نقش مهمی در پیشبرد راهبردهای تقویت هویت منطقه ای-مکانی استان مرکزی و فراهم آوردن زمینه های نگهداشت نخبگان استان، گذار از صنایع سنگین به ارائه خدمات مبتنی بر فناوری های پیشرفته، توسعه کشاورزی پیشرفته، افزایش توازن در نظام فضایی استان و توسعه کریدور گردشگری استان، بر عهده دارد.